

Külföldi vasúti joggyakorlat. 1. A magyar vasúti joggyakorlata — néhány kivételes határozattól eltekintve — nem ismeri a valorizáció gondolatát. Ezen a jogterületen mintegy muzeális emlékeként elmúlt időknek ma is az a sivár gondolat végzi pusztításait, amely a korona = korona elvének pathétikus védelmében jelentős tényezője volt gazdasági tönkrevjtásunknak. Ha új egyszakaszos törvény kimondaná — hivatkozással az állam pénzügyi helyzetére. a salus rei publicaere — azt az elvet, hogy a vasut fuvarozási ügyleteiből eredő károkért kártérítéssel nem tartozik, tulajdonképpen nem tenne egyebet, mint kodifikálná a fennálló jogot. Mert ha joggyakorlatunknak nem ez az eredmény volna gyakorlati célja, akkor érthetetlen, hogy a legkülönbözőbb, minden őszinteséget nélkülöző formula felhasználásával miért csökkenti a vasut terhére megítélt kártérítés összegét olyan minimumra, hogy tulajdonképpen a kártérítés jogi elvét helyezi hatályon kívül.

Az osztrák és német vasúti joggyakorlat ezzel szemben annak ellenére, hogy szintén romló valutájú országok gazdasági viszonyait rendezzi: rövid ingadozás után a teljes valorizáció irányában halad. A saarvidéki legf. tvszék még a vasut fizetési késedelméből deriválja azt a kötelezettséget, hogy a pénz értékesökkenéséből eredő kárt is megtéríteni köteles (1922. jun. 14-i ítélet), a recens joggyakorlat azonban nem folyamodik többé a késedelem vagy a vétkekesség konstrukciójához. Azon az egyedül helyes állásponton van, hogy a pénzromlás maga, a valorizációs kötelmet keletkeztető tény: nem szubjektív vétkekesség következménye, hanem attól teljesen függetlenül hat.

A berlini Kammergericht kimondta, hogy „ha a vasut az elveszett áruért kártérítésre köteles, akkor a károsult követelheti azt a valorizációs különbséget is, amely azáltal állt elő, hogy a vasut a kártérítési összeget nem annak felmerültekor fizette és a pénz értékesökkenése folytán a károsult a fizetés idején a vasut által névértékben fizetett összeggel felmerült kárát nem pótolhatta. Sőt ha az ítélet meghozatalakor sem fizet alperes és a fenti módon megállapított marasztalási összeggel is késedelmeskedik, továbbmenőleg azt a valorizációs különbözetet is megtéríteni köteles, amely az ítélet meghozatalától a végrehajtás lefolytatása idejéig előállott. (1923. dec. 31.)

A müncheni Oherlandesgericht szerint „a NE. 34. cikke szerint az elveszett árunak azon kereskedelmi értéke térítendő meg, amellyel a feladás helyén birt azon időben, mikor az áru fuvarozás végett átvétetett. Ebből következik, hogy a vasut az elveszett áru teljes kereskedelmi értékét köteles megtéríteni olyképen, hogy a feladás idején volt papírmárkaérték teljesen valorizálandó, mert a károsultat olyan helyzetbe kell

hozni, mintha annak idején az elveszett áru értékét kézhez kapta volna". (1924. febr. 4.)

A Wienben a csehszlovák átmeneti vonalakra csehszlovák valután lefizetett fuvardíjtöbbletet a felszólamlásra jogosult feladó az eredeti valutában követelheti vissza. E kötelezettség jogi alapját a bíróság abban látja, hogy a cseh vasut a fuvardíjat az osztrák vasutnak csehszlovák valutában visszafizette, ha tehát az osztrák vasut a fuvardíjtöbbletet a feladás napján átszámított osztrák koronában folyósította, akkor a feladó csak töredékét kapta meg tartozatlan fizetésének, a vasut pedig a többlettel joggatlanul gazdagodott. (Keresk. fell. tvsz. 162/1923.)

Azáltal, hogy a feladó a külföldi vonalakra eső fuvardíjat nem az előirt valutában, hanem hazai pénznemben fizette be, nem veszti el jogát arra, hogy a fuvardíjtöbbletet az előirt külföldi valutában követelje vissza, mert a fuvardíjtöbblet visszafizetésénél az a pénznem irányadó, amelyben a fuvardíj elő volt írva. (Prágai legf. tvsz. 1923. nov. 21. ítélet.) Talán fölösleges megjegyeznem, hogy a mi bíróságaink a tartozatlanul fizetett fuvardíjak — fogalmi típusa a jogalap nélküli gazdagodás gyümölcsének — visszafizetése terén sem ismerik a valorizációt, de még egy-két magában álló határozattól eltekintve, az idegen valutában fizetett fuvardíjtöbbletet sem effektív idegen valutában fizettetik vissza.

Ha a feladó csehszlovák valutában írja elő az utánvételi összeget, akkor a vasut elleni követelése jogosan irányul csehszlovák valutában való fizetésre; ha tehát a vasut a befolyt utánvéteket osztrák koronában folyósítja, akkor a külföldi valutaösszeget a fizetési nap árfolyamán köteles átszámítani. (Handelsgericht, Wien, 180/1923.)

2. A vasut jogi helyzete nálunk nagyon hasonlít a közepkori privilégiumokkal felruházott jogalanyok kedvezményezett helyzetéhez. Valorizáció, a ténylegés kárt fedő kártérítés, a kölcsönös kereskedői bona fides elve, mind csupán gyöngye jus gentium, amely elvesztette hatóerejét vasuti joggyakorlatunkban. A német és osztrák gyakorlat nem tűr hasonló privilegizációt; sőt figyelembevétel a vasut fuvarozási monopóliumában rejlő kényszerítő erőt, a legszigorubb mértékkel bírálja el üzleti tevékenységét. Jellemző erre vonatkozólag a wieni Oberst-Gerichtshof következő ítélete: Ha a vasut tévesen olyan kivételes díjszabást létesített, amely a szállított áru tekintetében drágább az általános díjszabásnál, akkor a jó erkölcsökhöz ütközik, ha ezt a drágább díjszabást alkalmazza csak azért, mert a feladó a téves díjszabási intézkedést nem ismerve, ez utóbbi alkalmazását kérte. Egyébként is, ha a vasut felismerte, vagy felismerhette azt, hogy a fél tévesen irt elő díjszabási utasítást, úgy a fél e tévedéséből, a fél kárára előnyöket nem származtathat. (1924. március 26. II. 169.)

A vasut fokozott gondosságát kívánja meg ügyviteli szempontból is a wieni Handelsgericht, amikor megállapítja, hogy „ha a vasut utánvétellel megterhelt árut szállít és így a feladónak az utánvételi összeget megfizetni köteles, akkor az egyszerű levélben foglalt értesítés még nem tekinthető kötelesszerű teljesítésnek, hanem amennyiben kötelezettségétől szabadulni kíván, a teljes utánvételi összeget bírói letétbe köteles helyezni. (180/1923. sz.)

3. A romló valutájú államok vasuti jogának érdekes problémája a feladó által bérmentesítési díjként lefizetett összeg elszámolása. A NE. XII. szakasz 3. bekezdése értelmében „ha bérmentesítés esetén az összfuvardíj a feladás alkalmával pontosan meg nem állapítható, a felvevő vasut megközelítő díjösszeg letéteményezését követelheti“. Ez esetben a vasut a letett összeget azon a napon köteles külföldi valutára átszámítani, amely napon a külföldi vonal fuvardíjáról tudomást szerzett. (Oberst-Gerichtshof 1923. jun. 27.) Tehát a letét nemcsak a fuvardíj jövőbeli megfizetésének zálogául, hanem fizetésül is szolgál. A letét tulajdonképpen depositum irregulare, amelynek rendeltetése, hogy a vasut abban a pillanatban, amikor az idegen vasut által közölt fuvardíjterhelésről tudomást szerez, azt arra elszámolja. Ha tehát a feladó belföldi valutában bizonyos összeget a feladó vasut pénztáránál letétbe helyezett, akkor ez a külföldi vonalra utánfizetést csak akkor követelhet, ha a letett összeg annak a napnak árfolyamán számítva, mikor a pénztár a külföldi vonal fuvardíjáról tudomást szerzett, annak kiegyenlítésére elegendő nem lett volna.

4. A Vüsz. 86. §-ához fűződő külföldi joggyakorlatból:

Ha a kárt az a körülmény okozta, hogy az eső a vasuti kocsiban hibás tetőzetén beszivárgott és a kocsiban levő hibás papirzacskókba csomagolt lisztet érte: a feladó és a vasut együttesen felelősek. A feladó vétkes, mert hiányos csomagolásban adta fel az árut, viszont a vasut vétkes, mert köteles lett volna a kocsi tetejét, mielőtt azt a berakodásra kijelölte, megvizsgálni. (Kammergericht, Berlin, 1923. jul. 13.) Ellenkezőleg határozott az osztrák Oberst-Gerichtshof 1923. jan. 30-án, vagy az Oberlandesgericht, München, melyek szerint a kárért kizárólag a vasut felelős, mert egy hibás kocsi rendelkezésre bocsátása olyan súlyos vétkeesség, amely mellett a csomagolás hiánya vagy fogyatekossága miatti felelősség számba sem jöhet.

Ha a vasut olyan árut, amely a díjszabás értelmében nyitott kocsiban szállítható, a feladó utasítása nélkül fedett kocsiban szállított, nem veszti el jogát a 86. §. (1) alapján való mentesség érvényesítésére. (Oberlandesgericht, Darmstadt.) Ez a határozat ellenkezik a hivatkozott szakasz intenciójával: a

nyitott kocsin való szállítás veszélye mint felelősségmentesítő kifogás okszerűleg megkívánja azt a feltételt, hogy a szállítás tényleg nyitott kocsin történt legyen; a fuvarozás egyéb módja mellett ez a speciális mentesség logikusán nem érvényesíthető. Helyesen határozott tehát az Oberlandesgericht, Frankfurt (1922. nov. 27-én), amikor kimondotta, hogy ha a vasut nyitott kocsit helyett fedett kocsit használ, akkor a 86. §. (1) szakaszban foglalt mentességre nem hivatkozhatnak.

Fedett és leplombált kocsiból való lopásnál a vasut nem hivatkozhatnak arra, hogy a lopás a csomagolás hiányával, vagy hiányos minőségével járó veszélyből keletkezett. (Landesgericht, Münster, 1923. dec. 10., hasonló Oberlandesgericht, Nürnberg, 1923. nov. 20.)

A nyitott kocsin való szállítás veszélye nem terjed ki feltűnő súlyhiányokra vagy egész darabok hiányaira. (Kammergericht, Berlin, 1923. dec. 13.)

Szikrakár a nyitott kocsit veszélye mégis a vasut, ha erre képes, a nyitott kocsikat a veszélytől megóvni köteles. (Reichsgericht, 1922. okt. 26.)

Dr. V. I.

Utszéli jogesetek.*)

A fővárosban újabban elszaporodtak a házak tetejére szerelt villanyos reklámok, melyekért a háztulajdonos időszakonként fizetendő ellenértéket kap a hirdető vállalatától, illetve közvetlenül attól, akinek érdekében a reklámot felszerelték. Legutóbb egy ilyen villanyos reklám folytán tűz támadt, melynek következtében a házon sérülések keletkeztek és a lakók is jelentékeny kárt szenvedtek. Felmerül a kérdés, vajjon felelős-e a háztulajdonos a lakókkal szemben a tűz által okozott károkért? Megállapították, hogy ilyen villanyreklám felszereléséhez a közigazgatási hatóságok engedélyre szükséges, ezt azonban úgy a vállalkozók, mint a háztulajdonos kérni elmulasztották. Ebben az esetben a háztulajdonos feltétlenül felelős, mert az engedély kérése tűzbiztonsági szempontból szükséges, a lakóknak védelmét célozza, már pedig magában megállapítja a vétkességet a Tervezet 1471. §-a szerint (egyező német polgári törvénykönyv 823. §. 2. bek.), ha valaki a hatóság oly parancsa vagy tilalma ellen vét, amely kár megelőzését célozza.

Sokkal nehezebb a kérdés, ha feltesszük, hogy a hatósági engedély megvan és a felszerelés hiányossága, illetve annak ellenőrzése körül a háztulajdonost vétkesség nem terheli. Felelős a háztulajdonos vétkesen is a villany-reklám felszereléséből származó károkért, csak azért, mert ilyen tűzveszélyek a felszerelés folytán előfordulhatnak? A jogérzet

*) E rovatban szívesen beszélünk meg előfizetőink köréből hozzánk intézett kérdéseket, amelyekben a magánjog és hiteljog körébe vágó *közérdekű* eseteket adnak tudunkra.